

Dilay Nakış

Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi/Fen-Edebiyat Fakültesi, İstanbul/Türkiye
Dr., Mimar Sinan Fine Arts University/Faculty of Arts and Sciences, Istanbul/Turkiye

eposta: dilaynakis.16@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-4187-1569>

Atıf/Citation: Nakış, Dilay. 2025. Kadın Âşıkların Şiirlerinde İdeolojik Söylem. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 13/43, 480-494. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.1576569>

Makale Bilgisi / Article Information

Yayın Türü / Publication Type:	Derleme Makalesi/Review Article
Geliş Tarihi /Received:	31.10.2024
Kabul Tarihi/Accepted:	04.05.2025
Yayın Tarihi/Published:	15.06.2025

KADIN ÂŞIKLARIN ŞİİRLERİNDE İDEOLOJİK SÖYLEM

Öz

Temeli eski Türk inançlarından biri olan Şamanizm dini inanç sistemine dayanan, bir süre ozanlık adıyla varlığını sürdüren ve 15.yüzyılın sonlarından itibaren âşıklık adıyla yaşayan geleneğin önemli bir icracısı, eril söylemin arkasında gizli kalan kadınlardır. Kadın âşıklar, toplum tarafından kendilerine verilen kimlikler doğrultusunda yaşamlarını sürdürdüğü için eril söylemin egemenliğinde olan âşıklık geleneğinde yer edinmeye çalışmışları güç olmuştur. Bu bağlamda kadın âşıklar, 17.yüzyılda gelenek içerisinde yavaşça yer almaya başlamış; sayılarındaki artış ise 20. yüzyılda görülmüştür. Elektronik kültür ortamının olumlu etkisiyle kadın âşıklar, kendilerini geliştirme imkânı bulmuştur ve dijital kültür ortamıyla da tanınırlıklarını arttırmıştır. Geleneğin içerisinde eril egemenliğin karşısında Türkiye sahası Âşıklık Geleneğinde kadın âşıkların yer edinmesi 20. yüzyılın sonu itibariyle ancak başlayabilmiştir. Bu tarihi süreçte kadın âşıklar, âşıklık geleneğinde icracıların görev olarak üstlendiği rollerden biri olan toplumsal sorunları, ideolojik söylem doğrultusunda kendilerine aktarıcı bir sorumluluk yükleyerek saz ve söz aracılığıyla anlatmışlardır. Kendilerine yüklemiş oldukları bu vazifeye göre ideolojik söylem bağlamında kadının toplumdaki yerini, yaşadıkları dönemlerdeki siyasi olayları, toplumdaki düzene eleştirilerini, siyasi liderler üzerine düşüncelerini ve toplumun kahramanlık tarihini esas alarak hatırlatıcı bir işlevle topluma mesajlar ileten konuları dile getirmişlerdir. Böylelikle kadın âşıklar, toplum içinde yaşanan olayların kültürel bellekte yer almasına ve ideolojik söylem aracılığıyla belli fikirlerin gelecek nesillere aktarılmasında önem teşkil etmektedir. Dijital kültürde daha çok görünür olan kadın âşıklardan on beşi üzerine yapılan bu çalışmada, dokuz kadın âşığın siyasal ve toplumsal ideoloji üzerine şiirler söylediği görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Kadın Âşıklar, İdeolojik Söylem, Âşıklık Geleneği, Dijital Kültür, Kadın ve İdeoloji.

IDEOLOGICAL DISCOURSE IN THE POETRY OF FEMALE MINSTRELY

Abstract

Based on the belief system of Shamanism, one of the ancient Turkish beliefs, the tradition that sustained itself under the name of "ozanlık" (minstrelsy) and has been known as "âşıklık" (troubadour tradition) since the late 15th century has had significant contributions from women, who often remained hidden behind a dominant male discourse. Female âşıks have found it challenging to establish themselves within this tradition dominated by male expression, as they have lived according to the identities assigned to them by society. In this context, women began slowly integrating into the tradition by the 17th century, with a noticeable increase in numbers in the 20th century. The positive effects of electronic culture provided female âşıks with opportunities for development, and the digital cultural environment further increased their visibility. In Turkey, the process of women finding a place within the âşıklık tradition in the face of male dominance only began to take hold in the late 20th century. Throughout this historical process, female âşıks embraced a responsibility to communicate social issues, a role traditionally taken up by performers in the âşıklık tradition, and conveyed them through their instruments and words within an ideological framework. Based on this responsibility, they have addressed themes such as the position of women in society, political events of their time, critiques of social structures, reflections on political leaders, and heroic narratives, thereby conveying messages with a mnemonic function to the community. In this way, female âşıks play a critical role in embedding societal events within cultural memory and passing certain ideologies onto future generations. In this study, which focuses on fifteen female âşıks who have become more visible in digital culture, it is observed that nine of these women recite poems on political and social ideology.

Keywords: Women Minstrel, Ideological Discourse, Tradition of Minstrels, Cultural Memory, Women and Ideology

Giriş

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin olmadığı ortamlarda âşıklık geleneğinin icracıları arasında kadın âşıklar geri planda kalmıştır. Bu nedenle âşıklık geleneğinin icracılarının çoğu zaman erkek olduğu düşünülmüş ve gelenek içerisinde eril söylem, egemenliğini sürdürmüştür. Âşıklık icra yeri olan ortamların (kahvehaneler, şenlikler vd.) er meydanı olarak nitelendirilmesi bu durumu daha da güçlendirmiştir. Bu söylem karşısında kadın âşıkların hem geleneğinin bir parçası olarak görülmesi hem de âşıklık geleneğin icra edildiği ortamlarda bulunmaya başlaması oldukça zaman almıştır.

Tarihi süreç içerisinde kadın âşıkların kökeni, dini inanç sistemi olan Şamanizm'in uygulayıcıları arasında sayıca fazla olan kadın şaman/kam/baksıya kadar götürmek ve İslamiyet öncesi ile sonrası Türk toplumunda kadın icracılarla ilişkilendirilebilmek mümkündür. Bu bağlamda şamanların yeri geldiğinde eline kopuz alarak manzumeler söylemesi ve büyük kamların da daha çok kadınlardan oluşması âşıklığın sadece erkekler

tarafından devam etmediğini göstermektedir. Bununla birlikte Dede Korkut kitabında ve halk hikâyelerinde kadın icracıların yer alması da geleneğin içerisinde uzun zamandan itibaren var oldukları düşüncesini güçlendirmektedir. Halk hikâyelerinde Kerem'in karşısında Aslı'nın, Kamber'in karşısında Arzu'nun, Tahir'in karşısında Zühre'nin şiirler söylemesi, kadınların şiir söylemede geri planda olmadığını göstermektedir (Şimşek 2017: 438-439). Nitekim mitolojik döneme gidilerek ilk kadın âşık Züleyha olduğunu açıklamak da mümkündür. Kutsal kitaplarda bahsedilen Yusuf ve Züleyha hikâyesi doğrultusunda ilk kadın âşık Züleyha olduğu görülmektedir (Özarslan 2016: 170). Böylece Züleyha'nın Yusuf'a âşık olması, hatta aşk ateşiyle yanması ve aşkını kırk yıl sonra da olsa Yusuf'a duyurması, Züleyha'yı ilk kadın âşık yapmaktadır.

Temelinde şamanlık ve ozanlık geleneği olan âşıklık geleneği 15. yüzyıl sonlarında başlamış ve günümüze kadar yaşamaya devam etmiştir; ancak bu kadar uzun bir süreç, kadın âşıkların tarihi için geçerli olmamaktadır.

Tarihi süreçte kadın âşıklar, 17. yüzyıldan itibaren az da olsa yer almaya başlamış, özellikle elektronik kültür ortamının sunduğu imkânlar doğrultusunda 20. yüzyılda kadın âşık icracı sayısı artmıştır. 20. yüzyılda kadın âşık sayısındaki artışın olmasındaki en büyük neden olarak, âşıklık geleneğinin erkek egemenliğinin karşısında kadın âşıkların elektronik kültür ortamında daha rahat yer edinebilme fırsatı bulmasıdır. Geleneksel icra ortamlarında kendilerine yer bulamayan kadın âşıklar, elektronik kültür araçlarını kullanarak performanslarını icra ettikleri gözlemlenmiştir (Özarslan 2016: 169). Bununla birlikte elektronik kültür ortamının sağladığı fırsatlar, aynı zamanda kadın âşıkların âşıklar meclisinde yer almasını da kolaylaştırmıştır. Elektronik kültür ortamının dışında er meydanı olarak görülen âşık icra ortamında erkeklerle birlikte kadın âşıkların bulunmaya başlamış yine bu yüzyılda gerçekleşmiştir. 30 Ekim 1964 tarihinde gerçekleşen Sivas Halk Şairleri Bayramı'na ilk kez bir kadın âşık katılmıştır. Memleketi Kangal'dan bu tarihe kadar başka bir yere gitmemiş olan 70 yaşındaki Derdimend Ana, Ali İzzet Özkan ve Veysel gibi tanınmış âşıkların bulunduğu bayramda tek kadın âşık olarak yer almıştır (Altun 2017: 669). Bu gelişmeyle birlikte süreç içerisinde kadın âşıklar âşık meclislerinde bulunmaya ve kadın âşıkların hem karşı cinsle hem de hemcinsleriyle geleneğin bir parçası olan atışma yaptıkları da görülmeye başlanmıştır.

Bu çalışma, geleneksel olarak eril bir yapıya sahip olan âşıklık geleneği içinde, kadın âşıkların toplumsal ve siyasal olaylara dair geliştirdikleri ideolojik söylemleri ele almakta ve bu söylemlerin şiirler yoluyla nasıl aktarıldığını incelemektedir. Elde edilen bulgular, kadın âşıkların salt birer sanatçı olarak değil, aynı zamanda toplumsal eleştirinin birer temsilcisi ve ideolojik aktörler olarak da varlıklarını sürdürdüklerini göstermektedir. Böylece çalışmada amaç, âşıklık geleneği içerisinde kadın icracıların kendilerine bir görev olarak yükledikleri toplumsal olayları, şiirlerinde nasıl anlattıklarını inceleyerek kadın âşıkların ideolojik söylemlerini ortaya çıkarmak ve bu görevi sadece erkek âşıkların üstlenmediğini kanıtlamaktır. Bu amaç doğrultusunda dünyayı saran Covid-19 nedeniyle elektronik kültür

ortamının sunduğu imkânlar aracılığıyla dijital kültürde kayıtlı bulunan 20-21. yüzyılda yaşamış ve yaşamaya devam eden kadın âşıkların icraları analiz edilerek bu çalışmada on beş kadın âşık üzerinden ideolojik söyleme sahip dokuz kadın âşığın söylem analizinin yapılabilmesi hedeflenmiştir.

1.Toplumsal Olaylar ve Düzene Eleştiri

Âşık Ayten Gülçınar, toplumundaki her şeyin bozulduğuna dair bir olumsuz eleştiride bulunur: **“İnternet tevede evleniyoruz/Adetler değişti huylar bozuldu/Hormanla beslenip tavlanıyoruz/Enine büyüdük boylar bozuldu”** dizeleriyle sosyal normların değişim dönüşüm içerisinde farklılaşması ve sağlıklı besin politikaları üretmemek bir sorun olarak görülür.

Kültürün unutulduğunu, cinsiyet rollerin değiştiğini, ülke ekonomisinin bozulduğunu ve göçlerin artışını belirterek devam eder: **“Tarım hayvancılık battı batıyor/Eller bize deli dana satıyor/Fakülteli gençler işsiz yatıyor/Kentler doldu taşı, köyler bozuldu”** (Âşık Ayten Gülçınar, Huylar Bozuldu). Ülke ekonomisinin dışa bağımlı olması, genç nüfusun istihdam edilememesi Âşık Ayten Gülçınar’ın milli ekonomik politikaları desteklediği anlaşılır.

Âşık Ezgili Kevser ise toplumda haksızlık boy gösterince dünyanın anlamsız olduğunu ifade eder: **“Gerçekleri bilmedikçe /Hak adalet gelmedikçe /Ağlayanlar gülmedikçe/Senin olsun al dünyayı/Al başına çal dünyayı”** (Ezgili Kevser, “Al Başına Çal Dünyayı”) Bu ifadeler, bir sitemkâr tavrın göstergesidir.

Bir başka şiirinde ise 20. yüzyılın ikinci yarısında ülke ekonomisini, eğitim ve kültür politikalarının sıkıntısını dile getirir: **“Ne eğitimin ne kültürün kaldı / Aydınların hala sürgün Türkiye’im... Cazı popu başta yerini aldı / Ozanların sana dargın Türkiye’im Fabrikan kilitli işçin karalı /Ekonomi bozuk durgun Türkiye’im...”** Bununla birlikte yolsuzluğa ve bunun doğrultusunda oluşan kitleye de bir başkaldırıda bulunur: **“Bir avuç insanı etti paralı / Bankaların talan vurgun Türkiye’im... Sırayla satılık verimli kitlen /Yedikçe yiyor da doymuyor bitler...”** (Ezgili Kevser, “Türkiyem”).

Âşık Sarıcakız, öğretmenlik mesleği nedeniyle daha çok çocuklar üzerine şiirler söylemiş görünse de toplumsal düzendeki aksaklıkları aktaran kadın âşıklardandır: **“Açlık, yokluk, sefaletin derdini, çeken işçi yiyen patron değil mi/Of of, of! Ete, süte, yağa, kaymağa, bala bakan işçi yiyen patron değil mi/Yürüyor ha! Yürüyor, olanları görüyor/Toprağa düşen tohum yeşerdi, can veriyor”** sözleri işçinin emeğini yok sayan patronlara karşı işçinin yanında olduğunun temsilidir.

Âşık Sarıcakız’a göre hak yiyen sadece patron değildir. **“Kredi bankalar tefeci ağa. /Halkı sömürürler hem de sağa sağa. /Of of, of! Fideyi, tohumu kıraç toprağa, eken işçi yiyen patron değil mi”**(Âşık Sarıcakız, “Eken İşçi Yiyen Patron”). Banka ve işverenin birleşip halkı soyduğunu da ifade eder. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin olmadığı bir ülkede kadın âşık olarak

patronlara karşı bu sözleri söyleyebilmesi ve iş ortamlarında yer edinme mücadelesi gösteren kadının işçi haklarını duyurabilmesi cesur bir davranışın örneğidir.

“Başımızda birer paşa/Nere gidem aklım şaşsa/Seslendim hep dağa taş/Uyu deme, uyuyamam/Yürü deme, yürüyemem/Sus deme, susamam vay” (Sinem Bacı, “Uyu Deme”). Sözlerin sahibi Âşık Sinem Bacı, bazı düşüncelerin ifade edilmesinin iktidarlar tarafından engellendiğini; ama buna rağmen insanların düşüncelerini özgürce ifade edebilmesi gerektiğini vurgular. Bunun beraberinde ülkenin tek bir kişi tarafından yönetilmesine de tepki gösterdiği anlaşılır ve demokrasiden yana olduğu görülür.

Âşık Şahsenem ise adaleti hiçe sayanlara, halkı soyanlara karşı bir isyanı polise seslenerek dile getirir. **“Aç kolumdan kelepçeyi, zinciri/Kanunsuz tüzüğe uyanlara vur /Devlet kasasından alır hıncını/Halkın haznesini soyanlara vur, soyanlara vur/ Halkın haznesini polis soyanlara vur polis, soyanlara vur”** (Şahsenem, “Soyanlara Vur”).

İnsanoğlunun para hırsı da konu olur. **“Hakikat sırrına ermez/Âdem olan haram yemez/Fakiri zengini demez/Soyar daha cennet ister”** (Âşık Şahturna, “Fakiri Zengin Soyar”). Âşık Şahturna, bu sözleriyle toplumda insanların doyumsuz olduğunu ve bu nedenle birbirilerine karşı saygısının olmadığını ifade eder. Âşık Şahturna, bir başka şiirinde ise şöyle söyler: **“Tükettiler kanımızı /Erittiler canımızı/Makinaya yağ ettiler/Akan alın terimizi”** (Âşık Şahturna, “Almanya Türküleri”). İşçinin zor şartlar altında çalıştığını ama yine de hak ettiği değeri bulamadığını vurgulayarak işçi ve emekçinin yanında olduğunu gösterir.

Âşık Şahturna, diğer iki şiiri olan “Nerede İnsanlık” ve “Ortadoğu Can Pazarı” ile dünyada insanlığın düştüğü durum hakkında da bilgi verir. **“Doğan doğduğuna pişman/Pusuda yatıyor düşman/Milyonlarca mutsuz insan/Ben nasıl mutlu olurum”** (Âşık Şahturna, “Ortadoğu Can Pazarı”). Barış içinde yaşamak onun hayata karşı hümanist görüşlerini yansıtır.

Dünyada birçok ülkede insanların açlık olduğunu ve öldürüldüğüne istinaden söylemeye devam eder. **“Tel örgüler kanlı puslu/Kaçtı dünyanın uykusu/Afrika açlık ordusu/Ben nasıl mutlu olurum/Dünyada açlık ordusu/Ben nasıl mutlu olurum”** dizeleriyle dünyada insanoğlunun huzurunu istemek hümanist bakış açısına sahip olduğunu ifade eder. Bir başka şiirinde ise insanoğlunun güvenilirliğini sorgular. **“İhanetler gizli hayın planlar/Gerçekler arkada önde yalanlar/Koynumuza kadar girdi yılanlar/Yarada insanlık yada insanlık”** (Âşık Şahturna, “Nerede İnsanlık”) ifadeleriyle insanoğlunun yılan benzetmesiyle korkunç anlamda tehlikeli olduğu ortaya çıkar. Dünyanın değişim sürecinde dünyaya egemen olan güçlerin insanoğlunu vahşileştirdiğini söyleyebilmek mümkündür.

Kadın âşıklar, çeşitli konularda duygu ve düşüncelerini ifade etmiş; göç ve göçmenin yaşadığı sorunlar da bu konular arasında yer edinmiştir. Göç ve göçmenin yaşadığı sorunları Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığından çıkarılan ve Almanya’da yaşanan Âşık Şahturna, siyasi görüşleriyle birlikte aktarır.

“Sızlayan yaranı sarmak isteriz/Garip hallerini sormak isteriz, sormak isteriz/Bağımsız bir vatan kurmak isteriz/Almanya’dan yurttaşlarım merhaba/Sosyalist bir vatan kurmak isteriz/Almanya’dan yurttaşlarım merhaba”. Emperyalizme karşı duruş sergileyen Âşık Şahturna, bu bağlamda yaşanan sıkıntılara dert ortağı olur ve herkesin eşit olduğu bir sosyalist görüşün hâkim olduğu dünya ister.

Âşık Şahturna, Almanya’ya umutlarla giden göçmenlerin umutlarının yıkıldığını belirterek devam eder. **“Gizlendi büsbütün gerçek hakikat /Yalancıya meydan verdi adalet, verdin adalet/Ne eşitlik vardır ne de hürriyet/Almanya’dan yurttaşlarım merhaba/Ne eşitlik vardır ne de hürriyet/Yurt dışından yurttaşlarım merhaba”.** Nitekim Âşık Şahturna, emperyalizme bağlı ülkelerin iktidarlarının ucuz iş gücüne ihtiyacı olan emperyalist ülkelere işçi sattıklarını ve işçilerin yaşayabileceği sıkıntıları düşünmeden bu anlaymayı yaptıklarını düşünür; ancak Almanya’da göçmenlerin bunu fark ettiğini belirtir. **“Uyandı köylüler uymak istemez/Sömüren çoğaldı doymak istemez, doymak istemez/Halklar ayaklandı durmak istemez/Yurt dışından yurttaşlarım merhaba”** (Âşık Şahturna, “Almanya’dan Yurttaşlarım Merhaba”).

Âşık Şahturna, elektronik kültür ortamında bulunan bu kaydında vatan hasretiyle birlikte dil, temel barınma ihtiyaç ve etnik kimlik ayrımcılığına dair sorunların yaşandığını, bu sorunların çözülemediğini, yabancı ülkelerde çalışmanın kurtuluş olmadığını vurgular; kurtuluşun kendi nasırlı ellerimiz olduğunu söyleyerek işçi ve emekçinin önemi ortaya koyar.

Âşık Şahturna, “Yabancıdır Adımız” başlıklı şiirinde ise Almanya’da yaşayan göçmenlerin sıkıntılarını isyan ederek daha detaylı bir şekilde dile getirir. **“Çağırdılar gönderildik/Şimdi de gidin diyorlar/Sahipsiz yola serildik/Çile çektin diyorlar/Auslanderdir adımız/Artık kalmadı tadımız/Auslanderdir adımız/Kalmadı ağız tadımız”.** Auslander, Almanca’da yabancı anlamına gelmektedir ve bir yabancı olarak görüldüklerini, bu durumdan memnun olmadıklarını dile getirir. Âşık Şahturna, ülke yöneticilerinin göçmen politikalarını eleştirmeye devam eder. **“Gurbet ellere sürüldük/Döviz aracı görüldük/Dertlerden duvar örüldük/Genç yaşta ecelsiz öldük”**

Türkiye’de siyasi kargaşaların ve katliamların olduğu dönemlerde Almanya’da da Nazizm ideolojine dayanan birtakım sorunlar yaşanmaktadır. Bu bağlamda Âşık Şah Turna yaşanan katliamı anlatmadan geçmez. **“Solingende yanan bizim/Acıları dizim dizim /Tüm dünyada mahşer zulüm/Tüm dünyada mahşer çisim/Nasıl susar sazım sözüm”** Solingen, Almanya’nın bir şehridir ve bu şehirde 29 Mayıs 1993 tarihinde Neonaziler tarafından Türk kökenli Genç ailesinin evi kundaklamış ve beş kişi öldürülmüştür. Âşık Şahturna, dünyayı saran tüm katliamlara karşı bir duruş sergiler.

Âşık Şahturna, yapılan işkence ve baskılara karşı sessiz kalınmaması gerektiğini vurgulayarak direnişe davet eder. **“Şah Turna görür yarını/Ev sorunu iş sorunu/Eğer canlar susar isek/Eğer dostlar susar isek/Bekliyor Hitler fırını”** (Âşık Şahturna, “Yabancıdır

Adımız"). Hitler'in yaptığı soykırımı hatırlatarak direniş gösterilmezse insanların katledilmeye devam edileceğinin mesajını verir.

2. Siyasi Olaylar ve Siyasi Aktörler Üzerine

1960-1970 yılları arası Türkiye'de siyasi görüş çatışmalarının hız kazandığı ve şiddetin arttığı bir dönem olarak bilinmektedir. Özellikle öğrenci hareketlerinin ve sendika faaliyetlerinin eylemleri ön planda olmuş, mecliste ise siyasi krizler yaşanmıştır. Üniversite öğrenci hareketleri ve işçi sendikaları, hükümetin politikalarını ağır bir şekilde eleştirmiş ve örgütlenme biçimlerini genişleterek eylem sayılarını arttırmıştır. Bu bağlamda ideolojik görüşler, "sağ-sol" kutuplaşması olarak bölünmüş ve bu iki farklı görüş arasında fiziksel şiddet ile ölümler görülmeye başlanmıştır.

Kaos ortamına dönen siyasi hesaplaşmalara müdahale edilerek 12 Mart 1971 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından dönemin cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'a muhtıra verilmiş ve hükümetin istifası istenmiştir. Emir-komuta ile askeri müdahalenin yaşandığı 12 Mart muhtırasının ilanından sonra 16 Mart 1971 tarihinde üniversite öğrenci hareketinin baş temsilcileri olan Deniz Gezmiş ve Yusuf Aslan yakalanmıştır. Bir yıl kadar süren yargılamalar sonrasında Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnân hakkında idam karar verilerek üç gencin yaşamları 6 Mayıs 1972 tarihinde sonlandırılmıştır (Atılgan, 2019: 543-645). Bu yaşananlar Türkiye'de derin izler bırakmış ve birçok sanatçı, düşünür tarafından konu olarak ele alınmıştır. Kadın âşıklar da bu acı karşısında duyarsız kalmamış ve seslerini duyurmuştur.

Âşık Şahsenem, **"Nurhaklardan kalktı kervan/Gönlümüzü yol eyledi"** diyerek sözlerine giriş yapar. Nurhak, Kahramanmaraş'ın bir ilçesidir ve 12 Mart muhtırasından sonra 15 Mart 1971 tarihinde olarak yola çıkan Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Sinan Cemgil'in Nurhak'tan ayrıldığı yerdir. Bununla birlikte Sinan Cemgil başta olmak üzere Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'nda yer alan bir grubun Amerika'nın Malatya'da bulunan radar üssüne zarar vermek için giderken Nurhak'ta yakalanarak orada öldürülmesi açısından da bu bölge önem taşır. Âşık Şahsenem, sözlerine devam eder. **"Denizler asıldı niçin/Kaypakmaya kesildi niçin/Halkı sevdiğimiz için/Urganlara gel eyledi/Sözü sevdiğimiz için/Urganlara gel eyledi"** (Âşık Şahsenem Bacı, "Nurhaklarda Kalktı Kervan"). Bu sözler, idamlara karşı bir sitemin göstergesidir. Âşık Şahsenem'in bu sözlerini söylediği elektronik kültür ortamında bulunan kaydının sonunda kendisinin halk ozanı olduğunu ve halkın sıkıntılarını dile getirmekte zorunlu olduğunu da ifade eder.

Âşık Şahsenem, başka bir olaya da dikkat çeker. 12 Eylül 1980 tarihinde gerçekleşen askeri darbe sonrasında 1981-1984 yılları arasında cezaevinde uygulanan işkencelere dair duygu ve düşüncelerini söyler. **"Ölüm odasının rengi kıızıla döndü/İşkence zulüm sonrası yiğitler öldü/Diren be yiğidim dayan dinle bu sesi/Diyarbakır şafağında şafak türküsü"**. Âşık Şahsenem, özellikle 1984 yılında Diyarbakır E tipi cezaevinde mahkûmlara uygulanan işkencelere dayanamayıp ölen kişileri belirtir ve işkence görmeye devam edenlere karşı onlara yiğit diye seslenerek sabır ve umut diler. **"Karanlık hücreye düşüp zulüm görenler/Direne**

direne ölür kavga verenler/Dayan be Şahsenem dayan dinle bu sesi/Diyarbakir şafağında şafak türküsü” (Âşık Şahsenem Bacı, “Şafak Türküsü”) diyerek 1986 yılında çıkardığı “Merhaba Mahkûm” albümünde yer verir.

19-26 Aralık 1978 tarihleri arasında Kahramanmaraş’ta Alevilere yönelik gerçekleşen saldırılarda yüz yirmi kişi hayatını kaybetmiş; üç yüzden fazla Alevinin ev ve işyeri zarar görmüştür. Kendisi de Alevi olan Âşık Şahturna bu olaya tepkisiz kalmayarak “Kanlı Maraş” diye seslenmiştir. **“Malatya, Elazığ, Sivas/Bir de sen eklendin Maraş/Saldırdı halk düşmanları/Yaktı yıkıldı Maraş/Maraş Maraş şanlı Maraş/Şimdi oldu Kanlı Maraş”** Şehrin tarihi kahramanlık bağlamından ne kadar uzaklaştığını hatırlatarak devam eder. **“Sokakta toplu cesetler/Parçaları yedi gittiler/Nerde bizim koç yigitler/İntikamı ne ettin Maraş /Maraş Maraş şanlı Maraş/Şimdi oldu Kanlı Maraş”** (Âşık Şahturna, “Kanlı Maraş”) mücadeleci ruha sahip görünen Âşık Şahturna’da intikam alma hırsı doğrultusunda çağrı yaptığı ve karşıtlığı devam ettirdiği görülür.

Âşık Şahturna, bir başka şiirinde Maraş olayı dâhil olmak üzere diğer katliamlara da değinir. **“Kerbela, Dersim kırımı/Sivas, Maraş ve Çorum’u/Unutmayız bu dramı/Dünya duydu bu vahşeti/Bak yiyorlar insan eti/Bu da Hitler’in icadı”** (Âşık Şahturna, “Dünya Duydu Bu Vahşeti”). Bu olayları gerçekleştirenlere Hitler benzetmesi yapıp soykırımcı olarak adlandırır ve unutulmayacağını belirtir. Belleklere yere edinen olayları unutturmamak adına nesillere aktarmak amacıyla tarihi bilinci oluşturmada etkili olacağı düşünülebilir.

2 Temmuz 1993 tarihinde Pir Sultan Abdal Şenlikleri sırasında Sivas’ta Madımak Otel’inde başta otuz üç kişi (akademisyen, âşık, şair, yazar, gazeteci, düşünür vb.) olmak üzere iki otel çalışanının ve iki suikastçının öldüğü olayda yaşananlar, Türkiye’nin siyasi tarihinde derin izler bırakmıştır. Bunun üzerine toplumsal konuları anlatmayı kendisine vazife gören kadın âşıklar arasında da olay hakkında şiirler söylenmiştir.

Âşık Ezgili Kevser, Cafer Çiftçi’ye ait sözleri derleyip saz eşliğinde söyler. **“Görseydin kan ağlardın/Yandı Sivas Veysel Baba/Belki ciğerin dağlardın/Yandı Sivas Veysel Baba”** Âşık Veysel’in memleketinde olan bu olayları ona şikâyet ederek üzüntüsünü dile getirir ve olayın neden gerçekleştiğini anlatmaya devam eder. **“İnsanlığımdan duydum kaygı/Düşünceye yokmuş saygı/Bu yara tutar mı sargı/Yandı Sivas Veysel Baba”** Ezgili Kevser, insanın vicdanını dile getirerek Sivas katliamının nasıl gerçekleştiğini aktarır. **“Ozanlar dinsiz dediler/Sonra ateşe verdiler/Otuz yedi can yediler/Yandı Sivas Veysel Baba”** (Âşık Ezgili Kevser, “Yandı Sivas Veysel Baba”). Ölen kişiler arasında suikastçıları da sayması onların birtakım kişiler tarafından kurban edildiği anlamını çıkarmamızı sağlar.

Madımak olayını ele alanlar arasında Âşık Şahturna da bulunur. Âşık Şahturna, Sivas katliamına karşı duygu ve düşüncelerini aktarırken bir Sivaslı olarak yaklaşır. **“Şah Turna gelemem boyun eğmeğe/Yoldaş oldum çilelere emeğe/Utaniyorum Sivaslıyım demeye/Artık ben olamam buralı Sivas”** (Âşık Şahturna, “Karalı Sivas”). Sivas’ta yaşanan bu

olay karşısında Sivaslı olmaktan utanan Âşık Şah Turna, düşünce özgürlüğünü savunurken bu uğurda mücadele edenlerin ve ölenlerin ideolojisinin temsilcileri arasında yer alır.

Türkiye siyasi tarihinde 1993 yılında Sivas katliamının ardından 1995 yılında İstanbul Gazi Mahallesi olayları gerçekleşmiştir. Bu olay, 12-15 Mart 1995 tarihleri arasında İstanbul'un Sultangazi ilçesindeki Gazi mahallesinde bulunan Alevilerin çoğunlukla gittiği kahvehane önünde bir taksi şoförünün öldürülmesinin ardından suikastçıların kahvehane içerisine silahlı saldırı düzenleyerek oluşmuştur. Âşık Şahturna, yirmi iki kişinin ölümüyle sonuçlanan bu olayı "Adıyaman, Gazi, Madımak" olaylarını birleştirerek aktarır. **"Sivas ateşlere yandı/İstanbul kana boyandı/Bıçak kemiğe dayandı/Haydi kervan yola daldı"** Âşık Şahturna söylemeye devam ederek Şiilik mezhebine mensup kişileri Kızılbaş diye nitelendirildiğini, Kızılbaşların tahrik edici olmakla suçlanarak hedef gösterildiğini ifade eder. **"Kızılbaş tahrik dediler/Öldürdü tahrik dediler/İnsan cesedi yediler/Kurtları üstüne saldı"** (Âşık Şahturna, "Maraş Sivas Çorum Bingöl Erzincan Malatya Dersim Ağrı").

3 Kasım 1996 tarihinde ise Balıkesir'in ilçesi olan Susurluk'ta bir trafik kazası yaşanmıştır. Kazada bir otomobil ve bir kamyon çarpışmıştır. Üç ölü ile bir yaralının olduğu bu kazada, kazadaki kişilerin siyasi kimlikleri nedeniyle sıradan bir trafik kazası olarak kabul görmemiş; devlet-mafya-polis ilişkisinin olduğu düşünülerek soruşturma başlatılmıştır. Bu olayın sonucunda her ne kadar çeşitli isimler görevinden uzaklaştırılıp davadan beraat ederken yaşananlar hala güncelliğini korumaktadır. Bu bağlamda Türkiye siyasi tarihinde bu kadar yankı yapan olaya âşıklar da düşüncelerini aktarmıştır.

488

Âşık Şahturna, **"Susurlukta bir kaza/Oyun düştü cambaza/Kaza güme gitmesin/Aman şoför bas gaza"** sözleriyle bu olaydan memnuniyetini dile getirerek devam eder. **"Kamyon düzene çarptı/İlk idare risk kaptı/Figüranlar oynarken /Baş aktör hile yaptı"** aynı görüşlerin kendi aralarında çatıştığını ve birbirlerini yok etmek için planlar düzenlediğini ifade eder. Âşık Şahturna, bu güzel ülkeyi bu görüşteki insanların hesaplaşmasıyla kötüleştiğini belirterek sözlerini bitirir. **"Düğümcüler el ele/Kilit vururlar ele/Ülkem çok güzeldir/Dikenler doldu güle/Memleketim güzeldir/Dikenler doldu güle"** (Âşık Şahturna, "Susurluk Türküsü").

Türkiye'nin yakın dönem siyasi tarihinde yaşanan toplumsal olaylar, âşıkların siyasi ideolojik düşüncelerini doğrudan ortaya koymaktadır. Bazı kadın âşıklar siyasi ideolojilerini yaşanan olaylarla yansıtırken bazıları ise doğrudan siyasi ideolojisini doğrudan ne olduğunu açıklamıştır. Bu bağlamda Âşık Şahsenem'i örnek vermek yerinde olacaktır. **"Gözümdeki yaşlar gene/Coşar devrim devrim diye/Gözyüzünde kuşlar bile/Uçar devrim devrim diye/Hele devrim devrim diye /Yolumuz devrim"** (Âşık Şahsenem, "Devrim Diye"). Bu sözlerle kendini devrimci olarak nitelendirdiği açıktır.

Kadın âşıklar, siyasi aktörleri kimi zaman olumsuz eleştirmiş kimi zaman da sevgi ve saygı duygusunu ifade etmiştir. İncelediğimiz ideolojik söylemi bulunan dokuz kadın âşıktan

sadece ikisi siyasi aktörler üzerine şiir söylemiştir. Tespit edilen iki kadın âşık, Âşık Ayten Gülçınar ve Âşık Şahturna'dır.

Âşık Ayten Gülçınar, Büyük Birlik Partisi'nin kurucusu ve ilk başkanı olan Muhsin Yazıcıoğlu'nun ölümü üzerine bir ağıt yakar. **"Kara bulut çöktü koca Sivas'a /Şarkışla elmanı kar kondu yasa/Ankara'yı sardı gam, keder, tasa... Bu acı harelî oy oy/Duyan ağladı/Türk-İslam âlemi oy oy/Kara bağladı"** (Âşık Ayten Gülçınar, "Muhsin Yazıcıoğlu'na Ağıt"). Bu sözler, Muhsin Yazıcıoğlu'nun 25 Mart 2009 tarihinde helikopter kazasında hayatını kaybettiği için söylenir. Bu ağıt üzerine Türk-İslam ideolojisini savunan gruplar, Âşık Ayten Gülçınar'ı aynı siyasi görüşe sahip olarak düşünür.

Âşık Şahturna ise Âşık Ayten Gülçınar'ın aksine Kenan Evren ve ABD başkanlığı yapmış Bush için olumsuz eleştiride bulunmuştur. Türkiye siyasi tarihinde yer alan darbelerden biri, 12 Eylül 1980 tarihinde Kenan Evren'in komutan olduğu Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından gerçekleşmiştir. Toplumun sağ-sol görüş olarak bölündüğü, can kayıplarının yaşandığı bu yıllarda Türk Silahlı Kuvvetleri yönetime el koymuştur. Yönetime el konulmasının ardından her iki görüşten de idam kararları alınmış ve çok sayıda kişinin hayatı son bulmuştur. Böyle bir kaos döneminin yaşandığı yıllarda bazı âşıklar, olaylara duyarsız kalmamış ve yaşananları anlatarak döneme ışık tutmuştur. Âşık Şahturna da bu dönemi, Kenan Evren'e karşı düşünceleriyle anlatan âşıklar arasındadır.

"Getirdin faşist cuntayı/Halk düşmanı Kenan Evren/Natonun sadık uşağı/Halk düşmanı Kenan Evren" diyerek faşist olarak nitelendirdiği Kenan Evren'i terörü yaratmakla da suçlar: **"Terörü siz yarattınız/İşçiyi sokağa attınız/Halkı yoksul bıraktınız/Halk düşmanı Kenan Evren"** (Âşık Şahturna, "12 Eylül 1980 cuntalara baskı rejimlerine Kenan Evren'e dava"). Bir başka siyasi lideri anlatan Âşık Şahturna, 2001-2009 yılları arasında ABD'nin başkanı olan George W.Bush'un yönetimini doğru bulmayarak eleştirir. **"Tüm dünyanın diktatörü /Bush Bush Amerika/İnsanlığa derdi zaru/Bush Bush Amerika"** sözleriyle Âşık Şahturna, ABD'nin 2003 yılında Irak'a askeri harekât düzenlenmesini de doğru bulmayarak devam eder. **"Çoluk çocuk kadın erkek/Bombalar altında bir çiçek/Zulüm mazlumdan elini çek /Bush Bush Amerika/Bomba yağdırdı Irak'a/Vurdu Kerbela'ya Hakk'a/Bush Bush Amerika"** (Âşık Şahturna, "Bush Bush Amerika"). George W.Bush başkanlığındaki ABD'nin bu yönetiminin Âşık Şahturna tarafından olumsuz eleştirilmesi; Âşık Şahturna'nın savaş karşıtı, barışı destekleyen ve özgürlüğü savunan bir ideolojiye sahip olduğu gösterir.

3. Kahramanlık Üzerine

Âşık Arzu Bacı, vatani koruyan askerlerin şehit olduğunda duyduğu acıyı dile getirir. **"Acı bir düğün gürmuşlar /Metin'im damat mı olmuş oy oy /Şanlı bayrağa sarmışlar/Guzum tabutla geliyor"**. Bununla birlikte **"Metin'inim gara gaşı /Yandı ciğerimin başı/Bizde Mehmetçik tükenmez/Yetişip gelir gardaşı"** (Âşık Arzu Bacı, "Şehit Mehmetçik") sözleriyle de üzüntüsünü aktarırken Türk milletinin özelliklerinden biri olan "Her Türk asker doğar" anlayışının ifade edildiği de görülür. Bu bağlamda aktarıcı olan kadın âşığın, mesajlar

vererek toplumun kültürel belleğinde güçlü bir etki oluşturabileceğini söyleyebilmek mümkündür.

Âşık Şahsenem ise cinsiyet ayrımı yapmaksızın vatani koruyanlara “bizim yiğitler” diyerek seslenir. **“Bu vatanın oğlu kızı/Bizim yiğitler yiğitler hey hey /Atasından almış hızı /Bizim yiğitler yiğitler hey hey”** Türk tarihinde derin izler bırakan savaşları hatırlatmayı geçmeyerek Türk tarihin kahramanlıkla dolu olduğunu vurgular. **“Tarihi şanlı dolu/Çanakkale Gelibolu /Bu zihin Güney Anadolu /Bizim yiğitler yiğitler hey hey”** (Âşık Şahsenem, “Bizim Yiğitler”).

Kahramanlık temasını ele alarak tarihi dönemleri hatırlatan bir başka kadın âşık Ayten Gülçınar’dır. **“Ecdadımız vatan ve millet uğruna /Ne Savaşlar vermiş Çanakkale’de/Düşmanı koymamış yurdun bağrına/Sinesini germiş Çanakkale’de ”** sözleriyle Türk milletinin mücadelesini anlatırken birlikteliğin de önemini vurgulamadan geçmemiştir. **“Çanakkale düşmanlara dar olmuş /Benim yüce milletim de yar olmuş/ Gül Çınar’ım Türk ulusu bir olmuş /Zafere de ermiş Çanakkale’de”** ifadeleriyle Âşık Ayten Gülçınar, Türk milletinin bir bütün olarak savaştığını anlatmaya devam ederken savaş zamanı yaşanan zorlukları da söyler. **“Yarsız kalmış taze gelin sunalar/Yetimlerle garip kalmış haneler /Sırtında mermi çeken analar /Cephede can vermiş Çanakkale’de”** (Âşık Ayten Gülçınar, “Çanakkale’de”). Düşman işgaline uğrayan topraklarda cinsiyet farkı gözetilmeksizin savaşta bulunulduğunu ve her koşulda mücadele edinildiğini vurgular.

Âşık Maralı da Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk’e bir türkü yaktığını ifade ederek TRT Müzik kanalının düzenlediği “Kadın Âşıklar” programında söyler. **“Gökteki ay yıldızlar yanar yüreğim sızlar/Delikanlı genç kızlar dinler Atayı söyler/ Rüzgârlar çatmış kaşın daim dik durur başın/Mavi göz sarı saçın yeller Atayı söyler/Dertli ozan maralı ilkelerin sıralı/ Âşıkların yaralı, teller Atayı söyler”** (Âşık Maralı, “Ata’yı Söyler”).

4. Kadınların Sorunları Üzerine

Âşık Sarıcağız, **“Elkızı dediler ele saydılar/Sineye çekip de ağlamadık mı/ Töre namus dedi cana kıydılar/ Rıza göstermeyi eylemedik mi/ At kaderi it kaderi ille de ağlat kaderi”** Bununla birlikte erkek tarafından kadının ne durumlara düştüğünü anlatmaya devam eder. **“Berdel oldu öldü hem diri diri/ Çift kuma getirdi sütsüzün biri/ Boş ol dedi karu elinin kiri/ Duyduk da karalar bağlamadık mı/ At kaderi it kaderi ille de ağlat kaderi”** Berdel sistemine karşı durarak kadının değersizleştirilmesine adeta isyan etmeye devam etmektedir. **“Kaşık düşmanı az yese dediler/Eksik etek nasıl olsa dediler/Saçı uzun akli kısa dediler/Yüreği ateşle dağlamadık mı/At kaderi it kaderi ille de ağlat kaderi”**(Âşık Sarıcağız, “Kadının Türküsü”). Kadının küçük düşürüldüğünü belirterek kadınların tüm bu durumlar karşısında üzüldüğünü ama kabul ettiğini ifade eder. Âşık Sarıcağız, kadınların toplum tarafından dışlanmasına ve kadınların bu durumu kabul edişine isyan etmiş ve kadınlara tepki gösterme bilincini vermeye çalışmıştır.

Âşık Şahturna da ilk olarak kadın ticaretinin yapılmasını ve kadınların bu duruma boyun eğmesini eleştirir. **“Elbise gibi giyilip atılan/Neden ses çıkarmaz kadınlarımız/Meta olup elden ele satılan /Neden ses çıkarmaz kadınlarımız”** Kadınların değersiz görülerek mağdur edilmesini asla kabul etmeyerek devam eder. **“Erkek istediği cakayı satar/Kolundan tuttu mu sokağa atar/Çırpındıkça daha bata batır/Neden ses çıkarmaz kadınlarımız”** Kadınların bir erkeğe bağımlı olması âşık için kabul edilir değildir ve bunu değiştirebilmek için bu sözleri söyler. Âşık Şahturna, cinsiyet ayrımcılığını da doğru bulmaz. **“Toplumda oturur birer süs gibi/Kadın erkek ayrı sanki küs gibi/Yüreği kararmış kara is gibi/Neden ses çıkarmaz kadınlarımız”** Âşık Şahturna, son sözlerinde cinsiyet ayrımcılığın nasıl sona ereceğini ifade eder. **“Kadın erkekli omuz omuza /Ancak biz beraber çıkarız düze/Şah Turna'dan selam sevgiler size /Neden ses çıkarmaz kadınlarımız”**(Âşık Şahturna, “Neden Ses Çıkarmaz Kadınlarımız”). Toplumsal cinsiyet eşitliğini savunan Âşık Şah Turna'nın bu konuda görüşleri açıktır.

Âşık Sarıcakız ve Âşık Şahturna, kadınların maruz kaldığı şiddete tepki göstermekten çok, kadınların bu şiddeti kabul edişlerine dikkat çekmek isteyerek kadınların direniş sergilemesi gerektiğinin mesajını vermiştir.

Âşık Şahini ise kadın özgürlüğünden bahseder. **“Desen desen açmalılar/Türlü cevher saçmalılar/Özgür olup uçmalılar/Onlar bizim kızlarımız”** sözleriyle kadına sahip çıkarken kadınların çağdaş olması gerektiğini de vurgular. **“Töre denen şu illetten/İmam nikâhlı zilletten/Vay zilletten/Kurtulmalılar cellâttan/Onlar bizim kızlarımız”** Bu sözler hem kadın ölümlerine karış duruşun hem de kadın haklarının haykırışın göstergesidir. Bununla birlikte Âşık Şahini, etnik köken ayrımı yapılmaksızın kadına cezanın değil değerın önemini kendi üzerinden vurgulayarak sözlerini sonlandırır. **“Şahini örnektir keza/Yavrusuna vermez ceza/Türk'ü, Kürt'ü, Çerkez, Zaza/Onlar bizim kızlarımız”** (Âşık Şahini, “Onlar Bizim Kızlarımız”).

Sonuç

Kadın âşıklar, geleneksel âşıklık ortamında kendilerine yer bulmakta zorlanmalarına rağmen, dijital platformlar aracılığıyla seslerini daha geniş kitlelere duyurma fırsatı bulmuşlardır. Araştırmada incelenen kadın âşıklardan dokuzu, şiirlerinde siyasal ve toplumsal ideolojiyi merkeze almış ve topluma eleştirel bir perspektiften seslenmiştir. Özellikle, kadın âşıkların ideolojik söylemlerinin yalnızca toplumsal eşitsizlikler ve kadın haklarıyla sınırlı kalmadığı, bunun yanı sıra siyasi olaylar, liderler ve toplumsal düzeni sarsan olaylara da dair net görüşler ortaya koydukları belirlenmiştir.

Sazı dertleşme aracı olarak gören kadın âşıklar, saz ile sözü birleştirmişlerdir. Duygu ve düşüncelerini söyleyen kadın âşıklar, her ne kadar kadın merkezli konuları ele almış gibi görünse de toplumsal konulara duyarsız kalmamıştır. Toplumsal olayları anlatmayı bir görev olarak üstelenerek kimi zaman annelik kimliğinin getirmiş olduğu bir yaklaşımla kimi zaman da bir politikacı kimliği edasıyla şiirlerini söylemişlerdir. Bu bağlamda dijital kültürde

bulunan kayıtlarda incelediğimiz on beş kadın âşığın dokuzu toplumsal olaylara değinerek siyasi anlamda ideolojilerini yansıtmıştır. On beş kadın âşık arasında ideolojik söylemini en çok ortaya çıkaran Âşık Şahturna ve Âşık Şahsenem olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte kadın âşıkların çoğu sözleri kendilerine ait icralarını kayıt altına alırken Âşık Ezgili Kevser (Cafer Çiftçi'den "Sivas Yandı Veysel Baba" derlemesi) ve Âşık Sinem Bacı (Âşık İhsani'ye ait "Kızıldere" yorumu) kendi sözlerinin yanında başkasına ait olan hem sözleri derleyip ezgi yükleyerek hem de var olan söz ve icraları yeniden yorumlayarak kayıt altına almıştır.

İncelenen şiirler doğrultusunda kadın âşıkların sadece pasif bir sanatçı değil, aynı zamanda aktif bir muhalefet ve dönüştürücü bir gücün temsilcisi olduklarını göstermiştir. Kadın âşıklar, toplumu bilinçlendirmek, tarihi olayları unutturmamak ve halkı harekete geçirmek amacıyla şiirlerini bir aracı olarak kullanmış, kahramanlık, adalet, demokrasi ve insan hakları gibi evrensel temaları dile getirmişlerdir.

Kadın âşıklar, toplumu derinden etkileyen katliamları, kadınların yaşadığı sorunları, toplumda var olan ve doğru bulunmayan düzeni, siyasi aktörler üzerine düşüncelerini cesurca aktarabilmiştir. Aktarırken kimi zaman isyan ederek mücadele etmeye davet etmiş kimi zaman da destekleyerek umut vermek istemiş ve öğütlerde bulunmuştur. Bununla birlikte mesajlar içeren ideolojik söylem aracılığıyla toplumsal olayları nesillere aktarmak, toplumun kültürel belleğinde olayın yer edinmesini sağlamış ve hatırlatmayı güçlendirmiştir. Bu bağlamda kimi kadın âşıklar ortaya çıkan siyasi ideolojik gruplar tarafından dinlenmiş, aynı siyasi görüşe sahip olduğu düşünülerek görüşün temsili savunucusu görülmüş ve benimsenmiştir.

Bu çalışma, kadın âşıkların geleneksel algılardan sıyrılarak özellikle modern dönemde ideolojik bir dönüşüm geçirdiğini ve sanatlarıyla birlikte siyasi bir duruş sergilediklerini göstermektedir. Bu bağlamda, kadın âşıkların çalışmalarının daha fazla incelenmesi, onlara dair akademik çalışmaların artması ve ideolojik söylemlerinin farklı perspektiflerden değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

Kadın âşıklar, âşıklık geleneğinin sessiz aktörleri olmaktan çıkıp sesi yüksek çıkan, toplumu etkileme gücü olan ve ideolojik bir duruş sergileyen sanatçılar haline gelmişlerdir. Bu yönleriyle incelenen kadın âşıklar, sadece bireysel birer sanatçı olarak değil, kolektif bir hafızanın taşıyıcıları ve toplumsal dönüşümü tetikleyen önemli figürler olarak da tarih sahnesindeki yerlerini almaktadırlar. Dolayısıyla bu çalışma, kadın âşıkların sesi olma niteliği taşıyan şiirlerinin, ideolojik söylemin bir parçası olarak daha detaylı incelenmesi gerekliliğini bir kez daha göstermektedir.

Kaynakça

Almanca Sözlük. "Auslander". <https://www.almancasozluk.net/AUSLANDER.htm>. (Erişim tarihi: 12.06.2020).

Altun, Işıl. 2017. "Kadın Âşıkların Kadın Algısı Üzerine Emik Bir Yaklaşım". *Turkish Studies* 12(30): 665-674.

- Âşık Arzu Bacı. “Şehit Mehmetçik”. <https://www.youtube.com/watch?v=GcWNfAysn0Q> (Erişim tarihi: 11.06.2020).
- Âşık Ayten Gülçınar. “Çanakkale’de”. <https://www.youtube.com/watch?v=6jPzzYCfel4> (Erişim tarihi: 11.06.2020).
- Âşık Ayten Gülçınar. “Huylar Bozuldu”. https://www.youtube.com/watch?v=H_-aiKj2Ppg (Erişim tarihi: 10.06.2020).
- Âşık Ayten Gülçınar. “Muhsin Yazıcıoğlu’na Ağıt”. <https://www.youtube.com/watch?v=rWGHccm0a4c> (Erişim tarihi: 11.06.2020).
- Âşık Ezgili Kevser. “Yandı Sivas Veysel Baba”. <https://www.youtube.com/watch?v=AADLGc1rPTI> (Erişim tarihi: 12.06.2020).
- Âşık Maralı. “Ata’yı Söyler”. <https://www.youtube.com/watch?v=RWDGT05G7GI> (Erişim tarihi: 11.06.2020).
- Âşık Sarıcakız. “Eken İşçi Yiyen Patron”. <https://www.youtube.com/watch?v=fsvHusHOTeg> (Erişim tarihi: 10.06.2020).
- Âşık Sarıcakız. “Kadının Türküsü”. https://www.youtube.com/watch?v=OE3BOWa_eII (Erişim tarihi: 12.06.2020).
- Âşık Şahini. “Onlar Bizim Kızlarımız”. <https://www.youtube.com/watch?v=7pYYXCbk4Q&t=33s> (Erişim tarihi: 12.06.2020).
- Âşık Şahsenem Bacı. “Nurhaklarda Kalktı Kervan”. <https://www.youtube.com/watch?v=wGmDL144E-g> (Erişim tarihi: 12.06.2020).
- Âşık Şahsenem Bacı. “Şafak Türküsü”. <https://www.youtube.com/watch?v=fyBOOHKuQVQ> (Erişim tarihi: 12.06.2020).
- Âşık Şahsenem. “Bizim Yiğitler”. <https://www.youtube.com/watch?v=BINHWP0l7Co> (Erişim tarihi: 11.06.2020).
- Âşık Şahsenem. “Devrim Diye”. <https://www.youtube.com/watch?v=TMlZ9bc9bP8> (Erişim tarihi: 12.06.2020).
- Âşık Şahturna. “12 Eylül 1980 cuntalara baskı rejimlerine Kenan Evren’e dava”. <https://www.youtube.com/watch?v=pbVjcYq5qs> (Erişim tarihi: 11.06.2020).
- Âşık Şahturna. “Almanya Türküleri Dünya Kadın Ozanı Şahturna gurbet göçmen Ateşi turna Ozan Şiar makınanın başında”. <https://www.youtube.com/watch?v=Nu7hZyywdIQ> (Erişim tarihi: 10.06.2020).
- Âşık Şahturna. “Almanya’dan Yurttaşlarım Merhaba”. https://www.youtube.com/watch?v=-1-T3tNjr_k (Erişim tarihi: 12.06.2020).
- Âşık Şahturna. “Bush Bush Amerika”. <https://www.youtube.com/watch?v=xNGslCbERfE> (Erişim tarihi: 11.06.2020).
- Âşık Şahturna. “Dünya Duydu Bu Vahşeti”. <https://www.youtube.com/watch?v=Qf09LVmIljc> (Erişim tarihi: 12.06.2020).

- Âşık Şahturna. "Fakiri Zengin Soyar". <https://www.youtube.com/watch?v=kFYkPBKLorM> (Erişim tarihi: 10.06.2020).
- Âşık Şahturna. "Kanlı Maraş". <https://www.youtube.com/watch?v=ppglPFCgkz8> (Erişim tarihi: 12.06.2020).
- Âşık Şahturna. "Karalı Sivas". https://www.youtube.com/watch?v=k62jd8Hj9p8&list=PLad52IOgrSdvWwF_uwKBOuAUFY4dQOCB&index=28%29 (Erişim tarihi: 12.06.2020).
- Âşık Şahturna. "Maraş Sivas Çorum Bingöl Erzincan Malatya Dersim Ağır". <https://www.youtube.com/watch?v=mAYaUhYUwso> (Erişim tarihi: 12.06.2020).
- Âşık Şahturna. "Neden Ses Çıkarmaz Kadınlarımız". <https://www.youtube.com/watch?v=NpYOBL0Thkc> (Erişim tarihi: 12.06.2020).
- Âşık Şahturna. "Nerede İnsanlık". <https://www.youtube.com/watch?v=R7GS2mpCN5s> (Erişim tarihi: 10.06.2020).
- Âşık Şahturna. "Ortadoğu Can Pazarı". <https://www.youtube.com/watch?v=zVle6B5McSs> (Erişim tarihi: 10.06.2020).
- Âşık Şahturna. "Susurluk Türküsü". <https://www.youtube.com/watch?v=TPayIWRvizk> (Erişim tarihi: 12.06.2020).
- Âşık Şahturna. "Yabancıdır Adımız". https://www.youtube.com/watch?v=G2kUB_hreXg (Erişim tarihi: 12.06.2020).
- Atılğan, Gökhan. 2019. "Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Siyasal Hayat", İstanbul: Yordam Kitap, s.543-645.
- Ezgili Kevser. "Al Başına Çal Dünyayı". <https://www.youtube.com/watch?v=ehoYIkonZCo> (Erişim tarihi: 10.06.2020).
- Ezgili Kevser. "Türkiyem". <https://www.youtube.com/watch?v=fbvJzai4bHI> (Erişim tarihi: 10.06.2020).
- Özarslan, Metin. 2016. "Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği İçinde Kadın Âşıklar Üzerine Bazı Düşünceler", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi: Tarihi Değiştiren Toplumu Dönüştüren Kadınlar* 167-187.
- Sinem Bacı. "Uyu Deme". <https://www.youtube.com/watch?v=H6JS5Ce4Af8> (Erişim tarihi: 10.06.2020).
- Şahsenem. "Soyanlara Vur". <https://www.youtube.com/watch?v=7n0whm039NI> (Erişim tarihi: 10.06.2020).
- Şimşek, Esmâ. 2007. "Âşıklık Geleneğinde Kadın Âşıkların Yeri ve Ayşe Çağlayan Örneği", Gazi Üniversitesi, Türk Halkbilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi, *Somut Olmayan Kültürel Miras: Yaşayan Âşık Sanatı Sempozyumu*.

